toimis aa. 1860–65 toomkooli õpetajana Tallinnas, kus tal huvi tekkis Balti ajaloo vastu. Siin algas ta oma tähtsaima töö — Liivimaa ajaloolise bibliograafia — koostamist ja avaldas ühtlasi teose »Geschichte Kaiser Friedrichs des Zweiten u. seiner Reiche« I (Berliin, 1863), II (Tallinna, 1865), mille II tr. ilmus pealkirjaga »Kaiser Friedrich II« I—II (Leipzig 1889—97). Selle töö põhjal omandas ta a. 1866 Tartus *mag. hist.* astme ja määrati siin dotsendiks üldajaloo alal. A. 1867 valiti ta ühtlasi Õpet. Eesti Seltsi esimeheks. Tema lootus saada Tartu ülikoolis üldajaloo professoriks ei täitunud, sest sellele kohale kutsuti W. Maurenbrecher Saksamaalt. Seepärast asus ta a. 1869 professoriks Berni ja sealt a. 1873 korralise professorina Heidelbergi ülikooli, kus ta teotses kuni oma surmani 10. II 1896 ukj. — Lahkumisega Tartust jäi W.-i töös Balti ajaloo uurimine loomulikult enam-vähem soiku ja esikohale kerkis jälle Hohenstaufen'ite ajalugu. Selt alalt avaldas ta peale oma ülalmainitud töö II trüki veel teose »Philipp v. Schwaben u. Otto IV v. Braunschweig« I—II (Leipzig, 1873—78) j. m. Oma alustatud töö Balti ajaloo bibliograafia alalt viis ta siiski lõpule. A. 1870 ilmus Peterburis tema *Bibliotheca Livoniae historica* ja a. 1878 Berliinis selle täielikult ümbertöötatud ja täiendatud II trükk, mis praeguselgi ajal hädavajalise teatmeteosena omab põhjapanevat tähtsust igale Balti ajaloo uurijale. Tema muist kirjutisist Balti ajaloo alal olgu peale hulga vähemate artiklite »Balt. Monatsschrift'is« ja Riia Aj. ja Muins. S.-i »Mitteilungen'ites« nimetatud: Die Capitulationen d. estländ. Ritterschaft u. d. Stadt Reval v. J. 1710 (Tall., 1865), Livländische Forschungen (Riia, 1868), Johann Meilof, Zur Gesch. d. röm. Rechts in Livland im XV Jahrh. (Tartu, 1869, Schriften d. Gel. Estn. Ges. nr. 7).

Allg. D. B. 43. (1898, seal ka edasised allikad ja kirjandus); Левицкій II, 387 j.; Neue Dörptsche Ztg. 1896, nr. 25 (nekroloog).

O. F.

WINKLER, Rudolf Adam, kirikuõpetaja ja ajaloo-uurija, sünd. 13. IX 1855 Tallinnas arsti pojana, õppis aa. 1876—82 usuteadust Tartu ülikoolis, mille lõpetamise järel oli aa. 1882—85 abi-kirikuõpetaja Rakveres, 1885—1901 kirikuõpetaja Jüri klk. Harjumaal, 1901—17 Tallinna toomkiriku õpetaja. 1904. a.-st alates toimis ta ühtlasi Ida-Harjumaa praostina ja 1910. a.-st konsistooriumi assessorina. Aug. 1915 saadeti ta Tallinna kindlusekomandandi korraldusel välja Irkutskisse, sest et ta Vologdasse pagendatud koguduse liikmeile — riigisakslasile oli toetust kogunud. A. 1917 Eestimaale tagasi pöördunud, suri ta Siberis kannatatud vintsutuste tagajärjel 7. VII 1917 Tallinnas. — Tundes huvi kohaliku ajaloo vastu, töötas W. vabal ajal Tallinna linna kui ka rüütelkonna- ja konsistooriumiarhiivis, kogudes andmeid Eestimaa kiriku-ajaloo kohta Rootsi perioodil, ja võttis a. 1898 uurimisi ette ka Rootsi riigiarhiivis Stokholmis. A. 1906 sai ta loa kasutada Tallinnas kubermanguvalitsuse n. n. »Rootsi arhiivi«, millele ligipääs harilikult polnud võimaldatud. Oma uurimuste tulemused avaldas W. arvukais artikleis, milledest mainitagu: Ueber Kirchen u. Capellen Ehstlands in Geschichte u. Sage (Beiträge V, 1900), Beiträge zur Kenntniss d. Chronisten Kelch (*ibid.*), Über Hexenwahn u. Hexenprozesse in Estland (B. M. 67., 1909), J. W. Böckler, Pastor zu Kusal (Ulmann, Mitt. 64., 1911), Das Verhältnis d. Stadt- u. Landgeistlichkeit Estlands zueinander (*ibid.* 65., 1912), Die ev.-luth. Landeskirche Estlands in ihrem Verhältnis zu den Sekten (*ibid.* 68., 1915), König Karls XII Zug nach Narva i. J. 1700 (Deutsche Monatsschr. f. Russland 1914). Aa. 1906—13 ilmus temalt toomkoguduse aastaaruannete lisana, ühtlasi eribrošüüridena, rida vähemaid kirjutisi (toomkiriku põlemisest a. 1684, A. T. Helle'st, 1657. a. katkust, toomkiriku ajaloost j. m.), milledest silmapaistvam on »Der estländ. Landkirchenvisitator David Dubberch u. seine Zeit« (Tallinna, 1909). Ka on ta sulest ilmunud »Geschichte d. Fam. Winkler in Estland« I (Tall., 1898). Eesti keeles avaldas W. »Ristirahva Pühapäeva lehes« artiklid: Suur katk (1896, nr. 51—52), Piibli ümberpanija A. T. Helle (1899, nr. 1—2), Kullamaa praost H. Göseken (1900, nr. 2—3). Kirikuajalooliste küsimuste kõrval tegeles W. Eestimaa mõisate ajalooga, kogudes selle kohta rohke materjali märkmete näol; käsikirjas on ta Jüri klk. mõisate ajaloo üle andnud rüütelkonna arhiivile. — W.-i tööde väärtus seisab esmakordselt töödeldud arhiivmaterjali rohkuses.

A. W-r.

VINNAL, Hans, kaubandustegelane, sünd. 20. VI 1882 Viljandimaal Loodi v. Evarti talu omaniku pojana, astus peale Paistu klk.-kooli lõpetamist (1896) Järvamaale Einmann'i v. maapoodi õpilaseks, ühtlasi iseõppimise teel oma haridust täiendades. Olnud peale seda lühemat aega Tamsalus harukaupluse juhatajaks, siirdus V. a. 1900 Peterburi kaubanduslikkudele kursustele, kus õppis 2 a., töötades ühtlasi mitmes kontoris praktikandina. Kursuste lõpetamise järel astus V. Tallinna Chr. Rotermann'i (vt.) firma teenistusse ja sealt 2 a. hiljemini V. J. Gorbačev'i ärijuhiks ja prokuristiks. Märtsis 1915 lahkus V. teenistusest ja omandas kogutud rahaga